

А. О. Бабич, аспірант відділу дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ НЕОБЕРЕЖНОГО СПІВЗАПОДІЯННЯ

Постановка проблеми. Феномен необережного співзаподіяння вже кілька століть цікавить наукову спільноту, однак цілісного та теоретично прийняттого рішення цього питання й досі не вироблено. Ученими-юристами різних країн розроблено кілька моделей обґрунтування кримінальної відповідальності декількох суб'єктів у вчиненні необережного злочину: одні розглядають подібні ситуації в межах співучасті, інші – вказують на необхідність введення у кримінальне право визначення необережного співзаподіяння. У межах вітчизняного кримінального права належної концепції необережного співзаподіяння ще не запропоновано, а фрагментарний та суперечливий характер наукових знань щодо цієї проблеми потребує ретельнішого вивчення. Зважаючи на дискусійність проблеми в цілому, належне визначення поняття необережного співзаподіяння та аналіз його конкретних ознак у кінцевому рахунку сприятимуть вирішенню всіх інших супутніх питань, пов'язаних із притягненням до кримінальної відповідальності.

Варто зазначити, що дослідниками виділяється різна кількість ознак необережного співзаподіяння. Традиційно до них відносять *необережне діяння, необережний злочинний наслідок, необережну форму вини, наявність двох або більше суб'єктів, взаємопов'язаний та взаємообумовлюючий характер дій (та/або бездіяльності) співзаподіювачів шкоди*. Оскільки обсяг статті є обмеженим, то аналіз доцільності та правильності виділення вищенаведених ознак не буде проведений. Він потребує окремого дослідження. Поряд

із цим нами наголошується на необхідності виділення *взаємодії між співзаподіювачами шкоди з необережності* як окремої ознаки і встановлення її дійсного змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі розгляду питання необережного співзаподіяння приділяли увагу: О. А. Арутюнов, С. Р. Багіров, Д. А. Безбородов, В. І. Борисов, Ф. Г. Бурчак, Р. Р. Галіакбаров, М. С. Грінберг, П. С. Дагель, Н. Ф. Кузнецова, В. М. Кудрявцев, О. В. Курсаєв, В. А. Мисливий, В. А. Нерсесян, О. І. Рарог, П. Ф. Тельнов, А. Н. Трайнін, І. М. Тяжкова, І. Р. Харитонова та ін.

Мета статті полягає у розкритті змісту взаємодії у діях (та/або бездіяльності) співзаподіювачів як ознаки необережного співзаподіяння та її окремих формах прояву, а також у формулюванні належного категоріального апарату для подальшого дослідження поняття.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дає всі підстави говорити, що оцінка взаємодії співзаподіювачів шкоди з необережності є достатньо дискусійним питанням і, як наслідок, точки зору дослідників поділилися на дві групи. Перша група науковців підтримує позицію про обов'язковість встановлення так званого *взаємозв'язку та взаємообумовленості* між співзаподіювачами (М. С. Грінберг, О. В. Курсаєв, Д. А. Мелешко, О. І. Рарог, І. М. Тяжкова, І. Р. Харитонова та ін.). У свою чергу, представники другої групи вказують на можливість виділення ознаки *спільності* у необережному співзаподіянні (М. І. Бажанов та С. В. Гончаренко, Д. А. Безборо-

дов, Р. Р. Галиакбаров, В. А. Мисливий, О. В. Гороховська, О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк та ін.). Цікаво, що серед вітчизняних науковців будь-яких доводів на підтвердження правильності використання тієї чи іншої конструкції для характеристики взаємодії у необережному співзаподіянні як таких не наведено.

Так, Р. Р. Галиакбаров підкреслює, що необережне співзаподіяння, характеризуючись ознакою спільності дій (бездіяльності), які спричинили суспільно небезпечний наслідок, *ніякого відношення до інституту співучасті не має*¹. Поряд із цим деякі вчені (В. О. Навроцький, Р. С. Орловський) категорично стверджують, що при співзаподіянні шкоди відсутня спільність посягання, немає об'єднання волі і зусиль учасників². Водночас достатньо неординарний погляд на розуміння спільності в необережному співзаподіянні запропоновано Д. А. Безбородовим³, на якого у своєму дисертаційному дослідженні робить відсилання російський дослідник О. В. Курсаєв (*хоча сам науковець при формулюванні визначення необережного співзаподіяння прямо вказує на необхідність у визначенні використання зовсім іншої конструкції – «взаємопов'язаності та взаємообумовленості» у діях співзаподіювачів (курсив наш. – А. Б.)*)⁴. Очевидна різноманітність точок зору насамперед пов'язана з недостатністю дослідження вказаної проблеми, а крім того, ще й відсутністю конкретних доводів щодо заперечення позиції про спільність у діях (та/або бездіяльності) співзаподіювачів або підтвердження її наявності. Це свого роду одна із «критичних» точок всієї концепції необережного співзаподіяння, так як однозначного розуміння сутності взаємодії співзаподіювачів шкоди з необережності до цього часу, повторимося, немає.

Ураховуючи наведене, постає логічне запитання: що ж таке взаємодія, спільність і як вони спів-

відносяться? Чи може спільність мати відношення до характеристики дій (бездіяльності) співзаподіювачів шкоди з необережності? І як правильно охарактеризувати взаємодію між суб'єктами необережного співзаподіяння?

Варто почати з того, що, власне, спільність – це свого роду об'єднання зусиль. У тій чи іншій варіації таку точку зору вважають найбільш доктринально прийнятною. У свою чергу, об'єднання зусиль є не що інше, як взаємодія. Звернемо увагу, що поняття «взаємодія» не має однозначного трактування у праві. З погляду філософії, поняття «взаємодія» вживається для фіксації впливу об'єктів один на одного, визначається їх спільною обумовленістю і породженням одним об'єктом іншого⁵. Однак фундаментом дослідження взаємодії є насамперед психологія, а точніше, соціальна психологія, яка наголошує на тому, що для будь-якої взаємодії є характерним двосторонній зв'язок між втягненими у процес діяльності особами.

Очевидно, що такі категорії, як спільність та взаємодія, в більшій мірі здаються тотожними. Проте слід зауважити, що не випадково взаємодія у співучасті характеризується саме поняттям «спільність», а не просто «взаємодія». Усі дослідники співучасті у злочині підкреслюють, що єдність дій співучасників (*спільність*) забезпечується досягнутою ними в тій чи іншій формі угодою з приводу майбутніх дій. Але при цьому не береться до уваги, що угода повинна стосуватися не просто дій цих осіб, а взаємних дій (*взаємодії*), і не просто взаємодії, а взаємодії, заснованої на зазначених у законі ознаках злочину. *Саме тому як істотна ознака спільної діяльності вказується взаємодія, яка немов пронизує спільну діяльність, відіграючи організуючу роль*⁶. Причому підкреслюється специфічність групової взаємодії і її відмінність від контактів у широкому, загальному сенсі. Взаємодія між людьми або спілкування як одна з конкретних форм можуть мати місце і при виконанні відносно незалежних індивідуальних діянь, однак при цьому вона не включається в структуру цієї діяльності і не вносить у неї принципових змін. У цьому випадку взаємодія, образно кажучи, присутня поруч з індивідуальною діяльністю, супроводжуючи її у формі спілкування. Подібна взаємодія є предметно направленою і не

¹ Галиакбаров Р. Р., «Неосторожное сопричинение как вид множественности участников» (1981) Проблемы борьбы с преступной неосторожностью 31

² Навроцький В. О., *Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб.* (Юрінком Інтер, 2009) 212; Орловський Р. С., До проблеми одностороннього та двостороннього суб'єктивного зв'язку між співучасниками злочину» (2013) № 1077 (15) Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право 113

³ Безбородов Д. А., «Совместность деяния в неосторожном преступлении: о целесообразности изменения подходов к исследованию» (2005) № 6 Российская юстиция 22-25.

⁴ Курсаєв А. В., *Неосторожное сопричинение в российском уголовном праве: монография* (Юрлитинформ, 2015) 125, 132–134

⁵ *Словник української мови Т. 1* (Наук. думка, 1970) 346

⁶ Журавлев А. Л., Шихирев П. Н., Шорохова Е. В. (отв ред.), *Совместная деятельность. Методология, теория и практика: монография* (Москва, 1988) 27

змінює структуру діяльності¹. Отже, взаємодія і спільність є зовсім не тотожними поняттями, як здається на перший погляд, а інтерпретуються як родове – взаємодія та видове – спільність.

Зрозуміло, що питання не зводиться здебільшого до термінології, хоча і її точність теж не слід применшувати. Насамперед взаємодія і її змістовне навантаження розкриваються як на рівні окремих контактів, так і в контексті спільної діяльності, тобто такої, яка реалізується спільно з кимось. Цікавою з цього приводу є точка зору О. І. Плотнікова, який указує, що за неподільності об'єктивних і суб'єктивних ознак, що визначають ступінь взаємозв'язку єдності у множині, всі такого роду випадки можуть бути поділені у певний спосіб. Привертає увагу думка науковця, що небережним співзаподіянням є обумовлюючий взаємозв'язок *за відсутності суб'єктивного зв'язку*, а співучастю у злочині є обумовлюючий взаємозв'язок *за наявності суб'єктивного зв'язку і взаємодії осіб*, які вчиняють злочин².

Вищенаведений погляд на змістовний характер взаємодії виглядає переконливим, проте потребує певних уточнень. Дійсно, при співучасті кожен із співучасників робить свій внесок (докладає відповідних зусиль) у здійсненні злочину, але при цьому спирається на допомогу та сприяння іншого (інших) співучасника або розраховує на це. Тобто у співучасті при характеристиці спільності робиться акцент на внутрішніх зв'язках – *суб'єктивних*. На відміну від цього, при небережному співзаподіянні взаємодія виникає та реалізується, як правило, функціонально (ситуативно) і має механічний характер. Подібна взаємодія виникає одномоментно, дуже часто випадково і сконцентрована, як правило, не на внутрішніх зв'язках суб'єктів, а на самих (*об'єктивних*) обставинах вчиненого. Д. А. Безбородов пише, що при цьому такий взаємозв'язок та взаємозалежність (*навіть сам Д. А. Безбородов з цього приводу застосовує термін «спільність»* (курсив наш. – А. Б.)) характеризуються як єдністю тотожного змісту об'єктивних та суб'єктивних елементів, так і єдністю різного змісту цих елементів, що призводить до того, що суб'єктивні елементи відповідальності можуть включати в себе тільки інтелектуально-

вольову оцінку власних дій без усвідомлення приєднання дій інших осіб³.

З наведеного стає зрозумілим, що спільність у «чистому» вигляді, як вона характерна для співучасті, у небережному співзаподіянні не знаходить такого прояву, що перш за все обумовлюється, власне, природою небережного діяння. У зв'язку з наведеним цікавою є точка зору О. В. Курсаєва, що «при небережній формі вини... не можна говорити про спільність злочинного діяння. ...Вбачається, що більш теоретично правильним буде використання усталеного терміна – взаємообумовленість та взаємопов'язаність поведінки співзаподіявачів при небережному заподіянні шкоди»⁴. З висновками науковця погодитися достатньо складно. По-перше, конструкцію «взаємопов'язаності та взаємообумовленості поведінки співзаподіявачів» сумнівно вважати усталеною для характеристики взаємодії між суб'єктами небережного співзаподіяння, оскільки щодо неї дотепер існує наукова дискусія. Поряд із цим варто враховувати, що вищезгадану конструкцію «взаємопов'язаності та взаємообумовленості поведінки між суб'єктами» у доктрині кримінального права використовують для розуміння сутності спільності як окремої ознаки співучасті у злочині. Фактично ж її використання в аспекті розуміння взаємодії у небережному співзаподіянні призводитиме до ототожнення змісту сумісної діяльності в таких різних проявах множинності суб'єктів злочину. Скоріш за все, подібні судження можна пояснити тим, що вчені, конструюючи дефініцію небережного співзаподіяння та розкриваючи окремо кожну ознаку цього поняття, намагалися відступити від ознак співучасті. Загалом такий підхід є суперечливим і нашо вухує на думку, що науковці, які вважають *обов'язковою ознакою* для небережного співзаподіяння спільність, здебільшого ототожнюють сутність небережного співзаподіяння із співучастю, а саме з тими небережними діяннями, які, умовно кажучи, тяжіють до співвиконавства. Однак взаємодія як основа спільності характерна для будь-якої сфери, де функціонує психічна діяльність, зокрема, це стосується і випадків вчинення конкретного посягання кількома особами, у тому числі й

¹ Журавлев А Л, Шихирев П Н, Шорохова Е В (отв. ред.) 27

² Плотников А И, 'Соучастие в системе преступлений, характеризующихся стечением преступником' (2016) №6 (114) Lex russica (Русский закон) 129

³ Безбородов Д А, 'Методологические основы учения об уголовной ответственности за совместное преступное деяние' (автореф дис д-ра юрид наук Санкт-Петербургский ун-т МВД России, 2008) 43

⁴ Курсаев А В, 150

необережного. Хоча слід зауважити, що подібна теза буде справедливою для необережного співзаподіяння лише в окремій групі ситуацій.

Не випадково Д. А. Безбородов пише, що особи, які спричинили злочинний результат з необережності, у повній мірі можуть усвідомлювати *спільний характер виконуваних ними функцій*, які викликали настання злочинного наслідку¹. О. В. Курсаєв, у свою чергу, наголошує, що це може виражатися і в тому, наприклад, що управління складними технічними процесами і механізмами апріорі передбачає усвідомлення спільного характеру такої діяльності, що може бути закріплено і нормативно. Причому в деяких випадках необережного діяння один із співзаподіювачів буде нести відповідальність якраз за те, що не контролював або не підстрахував (що зобов'язаний був зробити внаслідок своїх посадових обов'язків) дії іншого учасника і тим самим допустив настання злочинного результату². Очевидно, що мова йде про ситуації, де поведінка конкретних суб'єктів була об'єктивно взаємопов'язаною (як наслідок участі в єдиному технологічному процесі або в процесі послідовної інтеграції дій винних і їх подальшої узгодженості між собою при певних обставинах).

Таким чином, про спільність (хоча й із власним специфічним змістом) все-таки можна вести мову у необережному співзаподіянні. З цього приводу Д. А. Безбородов влучно додає, що питання про те, чи мають дії (бездіяльність) співзаподіювачів тотожний характер або відрізняються по функціях, виконуються одночасно або в різний час, вирішального значення не має. Головне, необхідно встановити, що ці дії (бездіяльність) співзаподіювачів злочинної шкоди були одного напрямку і змісту³. Фактично за своєю сутністю спільність у необережному співзаподіянні не є тотожною такої самій ознаці співучасті. З огляду на обставини, в яких вона може проявлятися, термінологічно правильним буде говорити про *«ситуативну спільність»* як окрему форму взаємодії суб'єктів необережного співзаподіяння.

Однак ситуативна спільність не є єдиною формою прояву взаємодії у необережному співзаподі-

янні. На особливу увагу заслуговують ситуації вчинення необережного злочину кількома особами, які ніяким чином не були функціонально пов'язаними. Варто зазначити, що це найбільш поширені випадки на практиці. Прикладом подібних ситуацій можуть бути дорожньо-транспортні пригоди за участю кількох водіїв транспортних засобів, що призвели до загибелі людей чи заподіяння шкоди їх здоров'ю. У таких випадках (безумовно, за наявності ознак складу злочину в діях кожного з водіїв) про *спільність* в діях (та/або бездіяльності) водіїв транспортних засобів говорити не можна. Подібні ситуації є відображенням окремої форми взаємодії суб'єктів необережного співзаподіяння. Умовно кажучи, її можна визначити як *технічний (механічний) взаємозв'язок*. Вважаємо, що про таку наведену форму взаємодії можна вести мову, коли під час вчинення злочину має місце сприяння одних учасників іншим або із впливом одних на інших. Як наслідок, між суб'єктами відсутня будь-яка спільна взаємопов'язана діяльність, тобто відсутня взаємодія будь-якого учасника з усіма іншими.

З огляду на вищенаведений приклад про дорожньо-транспортну пригоду за участю кількох водіїв транспортних засобів слід додати, що взаємодія цих двох водіїв знаходить своє підтвердження в тому, що кожен із них мав діяти у напрямі убезпечення функціонування технічних процесів. В. І. Борисов та С. В. Гізімчук у цьому аспекті правильно підкреслюють колективну (спільну) форму діяльності із забезпечення умов дорожнього руху⁴. Стає зрозумілим, що спільність дій (та/або бездіяльність) співзаподіювачів має розумітися в межах тієї взаємодії, що покладена на них відповідним нормативним положенням і що своєю метою має досягнення соціально корисного або хоча б соціально нейтрального результату, на відміну від спільності за співучасті. Р. С. Орловський правильно відмічає, що при вчиненні необережного злочину кількома особами не може бути й мови про прагнення до досягнення єдиного результату. У таких злочинах узагалі відсутнє прагнення до досягнення суспільно небезпечного результату, оскільки він настає з необережності⁵. Насправді, співзаподіювачі *прагнуть уникнути цього суспільно небезпечного результату*, не до-

¹ Безбородов Д А, 'Совместность деяния в неосторожном преступлении: о целесообразности изменения подходов к исследованию' (2005) № 6 Российская юстиция 25

² Курсаев А В, 133-134

³ Безбородов Д А, *Неосторожные многосубъектные преступления: понятие и квалификация: учеб пособие* (С-Петербург юрид ин-т Акад Ген прокуратуры РФ, 2015) 33

⁴ Борисов В И, Гизимчук С В, *Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения* (Консум, 2001) 65

⁵ Орловский Р С, 113

пустити його настання, проте внаслідок конкретних обставин суспільно небезпечні наслідки все одно настають. Очевидно, що в таких ситуаціях зв'язки між співзаподіювачами не досягають рівня так званої спільності. Подібні діяння мають, як правило, разовий і випадковий характер. Недотримання суб'єктами правил безпеки та неправильна оцінка обстановки, а також відповідна взаємодія порушення з іншими факторами заподіяння свідчать про наявність лише *технічного (механічного) взаємозв'язку* між співзаподіювачами шкоди з необережності. Як такого суб'єктивного зв'язку при наведеній формі взаємодії між суб'єктами немає, оскільки дії (та/або бездіяльність) співзаподіювачів характеризуються свого роду автономністю й опосередковані лише відповідними нормативними положеннями, якими покладено обов'язок їх беззаперечного дотримання.

Висновки. Визначення необережного співзаподіяння, а також виділення та характеристика окремих його ознак є достатньо дискусійним питанням теорії кримінального права. Поряд із цим дослідження питання взаємодії суб'єктів при необережному співзаподіянні як окремої ознаки,

виділеної нами, викликає чималий інтерес у науковців та породжує велику кількість поглядів, більшість з яких не отримали належного обґрунтування. Аналіз понять «спільність» та «взаємодія» слід проводити з позиції не лише кримінального права, а й соціальної психології, яка дозволяє повністю осягнути їх зміст. При цьому взаємодія є родовим поняттям щодо видового поняття «спільність». У свою чергу, як окремі форми взаємодії в необережному співзаподіянні є всі підстави виділяти «ситуативну спільність» та «технічний (механічний) взаємозв'язок». При характеристиці взаємодії суб'єктів у необережному співзаподіянні слід використовувати поняття «ситуативна спільність» лише за певних обставин ситуації, і при цьому її зміст не є тотожним спільності за співучасті. Поряд із цим має право на існування точка зору щодо наявності у необережному співзаподіянні окремої форми взаємодії, а саме: *технічного (механічного) взаємозв'язку* між суб'єктами.

Вищенаведені положення не відображають у повній мірі всіх складних моментів дослідження наведеного питання і потребують подальшої розробки.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Bezborodov D A, *Neostorozhnye mnogosub'ektnye prestupleniya: ponyatie i kvalifikaciya : ucheb posobie* [Reckless multi-subject crimes: concept and qualification: a textbook] (S-Peterb yurid in-t Akad Gen prokuratury RF, 2015) 60 (in Russian)
2. Borisov V I, Gizimchuk S V, *Ugolovnaya otvetstvennost' za narushenie pravil, norm i standartov, obespechivayushchih bezopasnost' dorozhnogo dvizheniya* [Criminal liability for violation of rules, norms and standards ensuring road safety] (Konsum, 2001) 160 (in Russian)
3. Kursaev A V, *Neostorozhnoe soprichinenie v rossijskom ugolovnom prave: monografiya* [Negligence in Russian criminal law: monograph] (YUrlitinform, 2015) 280 (in Russian)
4. Navrotskiy V O, *Osnovy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii: navch. posib* [Fundamentals of criminal law qualification: a textbook] (Iurinkom Inter, 2009) 512 (in Ukrainian)

Edited books

5. Zhuravlev A L, Shihirev P N, Shorohova E V (otv red), *Sovmestnaya deyatel'nost'. Metodologiya, teoriya i praktika : monografiya* [Cooperative activity. Methodology, theory and practice: monograph] (Moskva, 1988) 232 (in Russian)

Non-author books

6. *Slovnnyk ukraïnskoi movy T. I* [Dictionary of the Ukrainian language Vol. 1] (Nauk. dumka, 1970) 346 (in Ukrainian)

Journal articles

7. Bezborodov D A, 'Sovmestnost' deyaniya v neostorozhnom prestuplenii: o celesoobraznosti izmeneniya podhodov k issledovaniyu' [Co-operation in a reckless crime: on the advisability of changing approaches to research] (2005) №6 Rossijskaya yusticiya 22-25 (in Russian)
8. Galiakbarov R R, 'Neostorozhnoe soprichinenie kak vid mnozhestvennosti uchastnikov' [Reckless Conduct as a Type of Multiple Participants] (1981) Problemy bor'by s prestupnoj neostorozhnost'yu 28-34 (in Russian)

9. Orlovskiy R S, 'Do problemy odностorонного та dvосторонного subiektivного zviazku mizh spivuchasnykamy zlochny' [To the problem of one-way and two-way subjective connection between the accomplices of the crime] (2013) № 1077 (15) Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seria: Pravo 110-114 (in Ukrainian)
10. Plotnikov A I, 'Souchastie v sisteme prestuplenij, harakterizuyushchihysya stecheniem prestupnikom' [Complicity in the system of crimes characterized by the coincidence of a criminal] (2016) № 5 (114) Lex russica (Russkij zakon) 117-132 (in Russian)

Thesis abstract

11. Bezborodov D A, 'Metodologicheskie osnovy ucheniya ob ugolovnoj otvetstvennosti za sovmestnoe prestupnoe deyanie' [Methodological foundations of the doctrine of criminal responsibility for a joint criminal act] (avtoref dis d-ra yurid nauk Sankt-Peterburgskom uni-t MVD Rossii, 2008) 55 (in Russian)

Бабич А. О. Форми взаємодії між суб'єктами необережного співзаподіяння

У статті розглядаються основні положення теорії кримінального права щодо характеристики однієї із найсуперечливіших ознак кримінально-правової конструкції «необережне співзаподіяння».

Здійснено аналітичний огляд окремих наукових позицій щодо можливості застосування понять «спільність» та «взаємодія» як характерної ознаки необережного співзаподіяння. Підкреслено, що застосування поняття «взаємодія» поряд із поняттям «спільність» у концепції необережного співзаподіяння не є науково обґрунтованим, оскільки призводить до отождєнення змісту необережного співзаподіяння зі співучастю. Звернено увагу, що в необережному співзаподіянні можна говорити про спільність лише в ситуаціях, де поведінка конкретних суб'єктів була об'єктивно взаємопов'язаною (як наслідок участі в єдиному технологічному процесі або в процесі послідовної інтеграції дій винних і їх подальшої узгодженості між собою за певних обставин). Поряд із цим у деяких випадках запропоновано для позначення відносин між співзаподіювачами шкоди з необережності застосовувати конструкцію технічного (механічного) взаємозв'язку.

Як висновок зазначено, що дослідження науковцями взаємодії між учасниками необережного співзаподіяння є достатньо складним. Це викликає чималий інтерес. Науковцями висунуто різні аргументи щодо підтвердження тієї чи іншої точки зору на вказану проблему, однак вони містять значні суперечності та недостатньо обґрунтовані положення. Наведені у статті положення ще потребують подальшої розробки.

Ключові слова: співучасть, необережне співзаподіяння, спільність, взаємодія.

Бабич А. О. Формы взаимодействия между субъектами неосторожного сопричинения

В статье рассматриваются основные положения теории уголовного права относительно характеристики одного из самых противоречивых признаков уголовно-правовой конструкции «неосторожное сопричинение».

Осуществлен аналитический обзор отдельных научных позиций относительно возможности применения понятий «общность» и «взаимодействие» как характерного признака неосторожного сопричинения. Подчеркнуто, что применение понятия «взаимодействие» наряду с понятием «общность» в концепции неосторожного сопричинения не является научно обоснованным, так как приводит к отождєвлению содержания неосторожного сопричинения с соучастием. Обращено внимание, что в неосторожном сопричинении можно говорить об общности только в ситуациях, где поведение конкретных субъектов было объективно взаимосвязанным (как следствие участия в едином технологическом процессе или в процессе последовательной интеграции действий виновных и их дальнейшей согласованности между собой при определенных обстоятельствах). Наряду с этим в некоторых случаях предложено для обозначения отношений между сопричинителями вреда по неосторожности применять конструкцию технической (механической) взаимосвязи.

Как вывод указывается, что исследование учеными взаимодействия между участниками неосторожного сопричинения является достаточно сложным. Это вызывает большой интерес. Учеными выдвинуты различные аргументы относительно подтверждения той или иной точки зрения на указанную проблему, однако они содержат значительные противоречия и недостаточно обоснованные положения. Приведенные в статье положения еще требуют дальнейшей разработки.

Ключевые слова: соучастие, неосторожное сопричинение, совместность, взаимодействие.

Babych A. O. Forms of interaction between subjects of reckless co-cousality

The article deals with the basic provisions of the theory of criminal law regarding the characteristics of one of the most contradictory features of the criminal-law construction "reckless co-cousality".

An analytical review of some scientific positions on the possibility of using the concept of "community" and "interaction" as a characteristic feature of reckless co-cousality. It is emphasized that the use of the concept of "interaction"

along with the concept of “commonality” in the concept of reckless co-cousality is not scientifically justified, as it leads to the identification of the content of careless co-operation with complicity. It is noted that in reckless co-cousality we can talk about commonality only in situations where the behavior of specific actors was objectively interconnected (as a consequence of participation in a single technological process or in the process of consistent integration of the perpetrators and their subsequent coordination with each other. under certain circumstances). In addition, in some cases, it is suggested to use the construction of technical (mechanical) interconnection to denote the relationship between co-perpetrators of harm by negligence.

In conclusion, research by scientists on the interaction between participants of reckless co-cousality is a complex issue that is of considerable interest. Scientists have put forward various arguments to confirm one or another point of view on this problem, but they contain significant contradictions and insufficiently substantiated provisions. The provisions in the article still need further elaboration.

Keywords: *complicity, reckless co-cousality, community, interaction.*